

Kardos András: konyvtar.hu

Közel egyéves fejlesztés eredményeképpen valósult meg a Könyvtári Intézet szervezésében, az NKA támogatásával annak a weboldalnak a fejlesztése, amely mintegy kéthónapos tesztidőszak után, e cikk megjelenésekor már minden bizonnyal a nagyközönség számára is elérhető lesz a konyvtar.hu címen. A fejlesztés célja az volt, hogy ráirányítsa a figyelmet a könyvtárakban rejlő lehetőségekre, mai eszközökkel, a mai közönség elvárásainak is megfelelően, de részben új szemléletmóddal, olvasók és könyvtárosok munkáját és együttműködését egyaránt serkentve. E cikkben elsősorban a portál felhasználási lehetőségeiről, funkcióinak háttéréről lesz szó, a konkrét menüpontokat a cikk után, rövid összefoglalóban ismertetjük, hiszen ezeket érdemesebb "élőben" kipróbálni.

Sokakban felmerült a kérdés, és ezért amennyire lehetséges, érdemes tisztázni, hogy hogyan viszonyul a Könyvtári Intézet fejlesztése (hivatalosan "interaktív könyvtári portál könyvtárak és olvasók számára") egyes, a TÁMOP pályázatok keretében kitűzött célokhoz. A konyvtar.hu tapasztalatszerző "pilot projekt". Lehetővé teszi, hogy kipróbáljuk, miként működik a közösségi tartalomszolgáltatás modellje a könyvtárszakmában; hogy a könyvtárak felmérjék, mennyire előnyös ez számukra; hogy kipróbálják, az olvasók hogyan reagálnak az új szolgáltatásokra; és tényleg nem utolsó sorban, milyen új lehetőségei vannak a könyvtári szoftvereket fejlesztő cégek együttműködésének. Hogyan viszonyul az ügyfélkapu az egyes konzorciumok által megvalósítandó más portálokhoz? Sajnos, az egyes pályázatok tartalmáról igen keveset lehet tudni, részben a szigorú szabályozás miatt, de a munkamegosztás jól működhet, ha nem is területi, hanem inkább szakmai feladatok szerinti felosztás alapján történik. Egy leendő közoktatási portál, vagy egy, a művészeti egyetemek által létrehozott multimédiás portál például egész más, önállóan is szükséges és életképes funkciót valósít majd meg, amelyre országos szinten is nagy igény van. A szoftverfejlesztők lassan kibontakozó együttműködési szándéka, amelyet a konyvtar.hu is indukált, alapja lehet olyan szabványok közös kidolgozásának, amelyek később mindenki közös érdekeit szolgálják, lehetővé téve az integrált könyvtári rendszerek és portálok együttműködését.

E kitérő után térjünk vissza a konyvtar.hu oldalhoz! A fejlesztés célja tehát az volt, hogy segítsünk az olvasóknak megtalálni a könyvtárakat, és segítsünk a könyvtáraknak (kicsiknek és nagyoknak), hogy ezt az igényt ki tudják szolgálni. Amivel első ránézésre találkozunk az oldalon, a megjelenés, a menüszerkezet és a színek, a működés, azt teljes egészében külsős informatikusok készítették el, de a valódi tartalom, mint azt később látni fogjuk, nagymértékben épít a teljes könyvtári rendszerre, illetve a Könyvtári Intézet eddigi munkájára. Fontos, hogy áttekintő képet is adjunk a könyvtári rendszerről, ezért a portálon igyekszünk megtalálhatóvá tenni az összes hazai könyvtár összes publikus adatát, de az is fontos, hogy a tartalom minél inkább releváns legyen, azért, hogy az olvasók és a könyvtárak magukénak érezhessék a szolgáltatást. Ezt két eszközzel érjük el a portálon. Az egyik egy viszonylag olcsó technológia, amellyel be tudjuk azonosítani, hogy a weboldal látogatója hozzávetőleg hol tartózkodik. Nem kell aggódni a magánszféra megsértése miatt, az IP-cím alapú helymeghatározás legjobb esetben is csak város szintű eredményt ad, de ez már elegendő ahhoz, hogy releváns tartalmat tudjunk megjeleníteni, például a közelében lévő könyvtárak címeit, az ottani rendezvényeket, híreket, vagy éppen azok könyvújdonságait tárjuk a látogató elé, rögtön, ahogy betér hozzánk. A másik lehetőség a regisztráció: a regisztrált felhasználók maguk választhatják ki, mely könyvtárak érdekesek számukra, hová vannak beiratkozva, vagy hol szeretnének tovább kutakodni. A regisztráció a könyvtárosok számára is fontos lépés, ugyanis ez teszi lehetővé számukra, hogy saját könyvtáruk adatait naprakészen tartsák, hogy

híreket, eseményeket vigyenek fel, vagy hogy könyvajánlót készítsenek a portál virtuális polcainak segítségével. Érdemes élni ezzel a funkcióval, ugyanis a várhatóan nagy forgalmú konyvtar.hu oldal így ráterelheti a látogatók érdeklődését egy-egy térség összes könyvtárára.

A portál központilag tájékoztat az hazai könyvtárakról (várhatóan az egyelőre kimaradt iskolai, valamint határon túli magyar [vonatkozású] könyvtárak is hamarosan felkerülnek rá), de emellett egyedi megjelenést is biztosít azoknak. Minden könyvtár rendelkezik ugyanis egy információs lappal a konyvtar.hu címen, ez tartalmazza alapadatait, szolgáltatásait, nyitva tartását, aktuális eseményeit, katalógusának elérhetőségét, valamint igény szerint képeket a könyvtárról, a dolgozókról. Egy-egy ilyen oldal, ha a könyvtárnak nincs önálló webes megjelenése, akár hivatalos honlapként is üzemelhet - amelyet a könyvtár dolgozói bármilyen helyi informatikai segítség nélkül könnyedén karbantarthatnak a portálon elérhető szerkesztő felület segítségével. Ha az adott településen csak egy-két könyvtár van, akkor a településnév.konyvtar.hu cím is alkalmazható. Emellett bármely könyvtár vagy könyvtáros igényelhet településnév@konyvtar.hu, illetve vezetéknév.keresztnév@konyvtar.hu formájú e-mail címet magának. Maga a "konyvtar.hu" domainnév további felhasználási lehetőségeket is rejt magában, például hozzájárulhat bármely könyvtári szolgáltatás előkelő helyre pozicionálásához a nagy internetes keresők, mint például a Google találati listáiban. Ezért is fontos, hogy a közelmúltban, hosszú huzavona után, az úgynevezett "alternatív vitarendező fórum" segítségével a cím különösebb anyagi ráfordítás nélkül az OSZK tulajdonába került, egy címkereskedelemmel foglalkozó cégtől.

Fontos tulajdonsága a portálnak a személyre szabhatóság. A regisztrált felhasználók bejelölhetik kedvenc könyvtáraikat, így biztosan értesülhetnek azok híreiről, eseményeiről, emellett, ha megadják olvasójegyük adatait is, akkor egy helyen (egy virtuális polcon) tarthatják nyilván kölcsönzéseiket több könyvtárból is, és azok lejáratáról e-mailben, sőt SMS-ben is értesítést kaphatnak. E szolgáltatásban azon könyvtárak tudnak részt venni, amelyek integrált könyvtári rendszerét már illesztettük a portálhoz - a fokozatosan bővülő körben szinte az összes hazai rendszer megtalálható, de erről érdemes a portálon, az adott könyvtár információs lapján tudakozódni. Magának a könyvtárnak ezzel kapcsolatban semmilyen teendője vagy költsége nincs, ennek ellenére jó, ha a helyi informatikusok is részt vesznek majd a portállal kapcsolatos tájékoztató fórumokon. Az olvasók kedvenc könyvtáraik katalógusaiban egyszerre, egyetlen kattintással kereshetnek dokumentumokat, és tájékozódhatnak azok kölcsönzési státusáról is.

A portálnak fontos szerepe lehet az olvasásnépszerűsítésben is. A felhasználók saját virtuális polcokat hozhatnak létre, azokat egymás közt megoszthatják, vagy akár teljesen publikussá tehetik. Ezen polcok könyvajánlóként, olvasmányjegyzékként, bibliográfiai eszközként vagy akár kis otthoni könyvtárak nyilvántartására is használhatóak. A portál (és egyben az olvasás) népszerűsítésének eszközei is lesznek azáltal, hogy közismert emberek kedvenc könyveit fogjuk szabadon böngészhető polcokra elhelyezni, és a portálon figyelemfelkeltő helyen megjeleníteni. Ugyancsak a könyvek megismerését segíti a portál könyvismertetőket tartalmazó adatbázisa, amely jelenleg közel 30 000 könyv rövid leírását tartalmazza. A könyvismertetőket a portálon belül több helyen is megjelenítjük, de a "Könyvsegéd" nevű eszközzel szinte bármelyik hazai OPAC-ban is elérhetővé tudjuk tenni. Ennek első példája a TextLib rendszer közös keresője (<http://www.textlib.hu/tlkozos/>), amely már jelenleg is kihasználja ezt a lehetőséget. A "Könyvsegéd" az ismertetők megjelenítésén kívül lehetővé teszi, hogy az olvasók megjegyzéseket fűzzenek a könyvekhez, amelyek a portál központi adatbázisán keresztül - ismét csak - eljuthatnak szinte bármely hazai OPAC-ba. Könyvismertetőket később bárki könyvtáros írhat majd. A könyvismertető és a hozzászólási lehetőség beépítése után érdeklődő könyvtárak jelentkezését örömmel várja a Könyvtári Intézet. Ugyancsak az olvasásnépszerűsítést szolgálja majd az orosházi Justh Zsigmond

Városi Könyvtár közel egy éve folyó "Veszíts el!" játékanak integrálása a portálba. A játékról bővebben a könyvtár blogján tájékozódhatnak, ennek címe: <http://blog.justhvk.hu/>

A szakmai közösségépítést a portál wikije segíti. A wiki, amely ugyanazzal a technológiával működik, mint a Wikipédia - tehát egyszerűen, informatikai tudás nélkül szerkeszthető, mégis hatékony tartalomkezelő rendszer, jól alkalmazható csoportmunkára, és a változtatások visszakövethetőek benne. A portál wikije amellet, hogy a portál "kézikönyve" is egyben, a tervek szerint elsősorban a szakmai tudásmegosztás terepe lehet, de az igény (és a lelkesedés) mértékének megfelelően könyvtárhasználati útmutatók, szoftverleírások is belekerülhetnek.

Mint látható, a konyvtar.hu igen sokrétűen használható szolgáltatásokat nyújt, és ezek köre várhatóan tovább fog bővülni. A terv ugyanis az, hogy az oldal állandó "béta" állapotban, folyamatos fejlesztés alatt lesz. Igen érdekes lehet a (közhasznú) tájékoztatás, az on-line referenz szolgáltatás vagy a személyre szabási lehetőségek további bővítése, továbbá a könyvtárak mellett antikváriumok, könyvesboltok becsatornázása a keresőbe.

A portál menüpontjai

Bejárt: Áttekintést ad a portál összes funkciójáról, közösségi tér. Releváns híreket, eseményeket jelenít meg a regisztrált felhasználóknak, és a vendégeknek is. Állandóan változó tippeket ad a portál funkcióiról és bizonyos könyvtárak érdekes szolgáltatásairól is (pl.: OSZK: Nyugat honlap, FSZEK: Budapest Gyűjtemény stb.).

Tudakozó: Szinte az összes magyarországi könyvtár elérhetősége - név, település, gyűjtőkör alapján - kereshető adatbázisban, a Nyilvános Könyvtárak Jegyzéke, az éves statisztikák, szakfelügyeleti felmérések alapján. Lehetőség van a közelben lévő könyvtárakra is rákérdezni. A találatokat listában vagy térképen is megjeleníthetjük.

Katalógus: Elérhetővé teszi a portálon szereplő könyvtárak nagy részének katalógusát, egységes felületen, valamint lehetővé teszi a keresési találatok elmentését virtuális polcokra. Együttműködik szinte az összes itthon használatos IKR rendszerrel.

Polcok: Sokrétűen alkalmazható eszköz, amelyben a keresőből vagy könyvtárak OPAC-jaiból, vagy cím és szerző megadásával közvetlenül helyezhetünk el könyveket. A felhasználók tetszőleges számú polcot készíthetnek, azt egymással megoszthatják. Külön polcon szerepelnek az olvasónál lévő kikölcsönzött dokumentumok, ezek lejártáról értesítést is kap.

Wiki: Elsősorban könyvtárszakmai tudásbázis, ebben terveink szerint szakmabeliek oszthatják meg egymással tudásukat. A portál dokumentációjának is helyt ad, de a szakmai cikkek mellett akár könyvtárhasználati útmutatókat, életrajzokat is tartalmazhat.

Szerk.: Csak megfelelő jogosultsággal elérhető menüpont, amelyben a könyvtárosok a portálon a könyvtáraikról megjelenő adatokat, eseményeket, híreket tarthatják karban, valamint könyvismertetőkkkel bővíthetik a rendszert.